

Чл.-кор. проф. дн Димитър Любомиров Цалев е удостоен с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

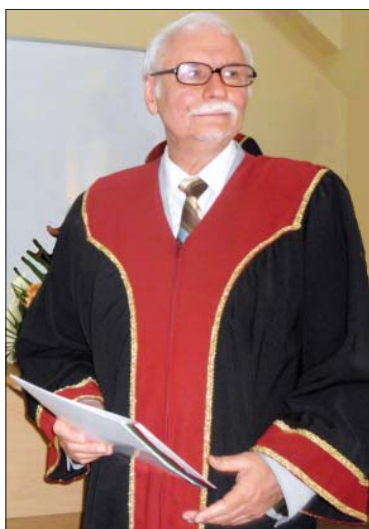
В. Стефанова

*Химически факултет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, ул. „Цар Асен“ №24, 4000 Пловдив
Факс: 032-628390, ел. поща: stefanova@uni-plovdiv.bg*

На 21 май 2014 г. в 6-та аудитория на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се състоя тържествено заседание на Академичния съвет за присъждане на почетното звание „доктор хонорис кауза“ на член-кореспондент професор доктор на химическите науки Димитър Цалев. Заседанието беше открито от доц. д-р Илиян Иванов – декан на Химическия факултет, а научните приноси на проф. Цалев бяха представени от заместник-декана доц. д-р Виолета Стефанова. Ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов връчи почетния диплом, който беше огласен на старобългарски от доц. д-р Христина Тончева.

Новоизбраният почетен доктор на Пловдивския университет произнесе академично слово на тема „Звездни мигове и много, много, много труд“, в което той представи житейския си път в личен и професионален план, срещите и сътрудничеството си с изявени учени от цял свят.

Димитър Любомиров Цалев е роден на 10 декември 1943 г. в Плевен, където завършва гимназия с отличен успех през 1961 г. Приет е за студент в специалност „Химия на полупроводниците“ във Висшия химико-технологичен институт в София. След втори курс

Чл.-кор. проф. дн Димитър Цалев с почетния диплом.

(1965 г.) продължава своето обучение в Московския институт по стомана и сплави, а през 1968 г. защитава с отличие дипломна работа и получава квалификацията „Инженер по електронната техника“ (Химия и технология на чисти метали и полупроводникови материали). Една година работи като технолог в Института по полупроводници в Ботевград. През 1969 г. е избран за асистент в катедрата „Аналитична химия“ при Химическия факултет на Софийския университет и веднага печели конкурс за редовна аспирантура в Химическия факултет на Московския държавен университет „Михаил Василевич Ломоносов“ под ръководството на акад. Иван Павлович Алимарин и доц. Н. И. Тарасевич. През 1972 г. защитава дисертационен труд на тема „Атомно-абсорбционно определяне на микропримеси след предварително екстракционно концентриране“, в който въвежда нова екстракционна система за целите на пламъковата атомно-абсорбционна спектроскопия (ААС). След защитата на дисертацията д-р Д. Цалев е последователно асистент, старши асистент (1975 г.), главен асистент (1978 г.), старши научен сътрудник II степен (1983 г.), доцент (1997 г.) по аналитична химия (атомно-абсорбционен анализ) и професор по аналитична химия (2001 г.) в Химическия факултет на Софийския университет (ХФ-СУ).

През 1996 г. Д. Цалев защитава дисертация за получаване на научната степен „доктор на химическите науки“ на тема „Методично развитие на атомно-абсорбционната спектрометрия при аналитичния контрол на въздействието на работната и околната среда“. Дисертацията е основана на монографии, публикувани в САЩ и Великобритания.

През 2004 г. проф. дн Д. Л. Цалев е избран за член-кореспондент на Българската академия на науките в направление „Химически науки“.

Проф. дн Цалев е автор и съавтор на над 235 публикации (81 статии във Web of Science), вкл. 7 авторски свидетелства за изобретения, 2 патента; 12 книги, сред които „Атомно-абсорбционен анализ“ (1980 г.) и „Безпламъкови методи на атомно-абсорбционния анализ“ (1991 г.) (съавтор Ив. Хавезов; първата книга

преведена и на руски език през 1983 г.); 3-томна монография върху ААС за контрол на въздействието на околната и работната среда върху здравето на човека (CRC Press, USA, 1983, 1984, 1995; ISBN 0-8493-5603-2, ISBN 0-8493-5604-0, ISBN 0-8493-4999-0); монография „Атомноабсорбционна спектрометрия с хидридно генериране“ (съавт. Jiri Dedina; Wiley, UK, 1995; ISBN 0471953644); 6 библиографии; съавтор на 2 англо-български речника по инструментални методи и английски съкращения в аналитичната химия; две ръководства по количествен анализ и физични методи; 10 глави в книги, енциклопедии (ISBN 0-471-11708-0; ISBN 0-471-31612-1) и монографии; вкл. над 80 популярни публикации. Общият импакт фактор на трудовете на проф. Цалев надхвърля $IF > 150$, а индивидуалният му индекс на Хирш е $h = 29$. Тези публикации са цитирани над 4360 пъти (> 2200 във WoS); включително над 1600 цитата върху книгите.

Чл.-кор. Цалев е специализирал в Химическия институт на Университета в Осло (Норвегия) при проф. Ф. Й. Лангмир, 1976 г.; в Приложния отдел на фирмата „Перкин-Елмер“ в Юберлинген, Германия (две специализации при д-р Б. Велц, 1990–1991 и 1996–1997 г.). Изнасял е лекции и научни доклади в университети, фирми, лаборатории и др. в редица европейски страни, САЩ и Русия. Участвал е в 91 научни конференции в 25 страни със 112 презентации, от които 56 в чужбина и 39 поканени доклада. Рецензирал е за 49 международни списания, издателства и организации от 18 страни, както и за 26 организации в България.

Чл.-кор. Д. Цалев е сред член-съоснователите на Международното дружество за изследване на следи от елементи в човека (ISTERH в Швеция, по-късно в САЩ), на Българското дружество за химическо образование, история и философия на химията и на Чуждестранния отдел на Научния съвет по аналитична химия при Руската академия на науките. Той е участвал в редколегиите на 6 международни и 3 български научни издания в областта на химическите науки. От 2007 година до днес е главен редактор на „Химия и индустрия“ и на „Bulgarian Chemistry and Industry“ (2007–2009 г.).

Основните научни приноси на чл.-кор. проф. дн Д. Цалев са в областта на аналитичната атомна спектрометрия и атомноабсорбционната спектрометрия; химичната модификация и перманентната модификация в ЕТААС; развитие на методите на атомната спектрометрия с химично генериране на хидриди и пари на живака; определяне на химични видове (специационен анализ) на токсични елементи; изучаване и методи за корекция на пречещи влияния и източници на грешки в ААС; развитие на методи за предварително концентриране в атомно спектралния анализ като: течно-течна и твърдофазна екстракция; автоматизирани поточни и поточно-инжекционни подходи; метрология и качество в химичния анализ.

В резултат на научните изследвания на проф. Цалев са предложени класификации на химичните модификатори и аналитите в електротермичната ААС, както и нови смесени, композитни и перманентни модификатори. Разработени, валидирани и приложени са високо чувствителни и селективни аналитични методи за определяне на нанограмови количества от 20 химични елемента (токсични и есенциални) и техни характерни химични видове и биологично-значими фракции, осигуряващи контрол на качеството на околната и работната среда, храни, напитки, растителни материали, етерични масла и други продукти. Развити са аналитични методи и процедури за анализ на биологични материали, насочени към професионалното здравеопазване и биологичния мониторинг.

Научната продукция на проф. Цалев обхваща и други спектрални методи като атомноемисионна, атомнофлуоресцентна и молекулна спектроскопия във видимата и инфрачервената област, Раманова спектроскопия, неутронно-активационен анализ, сканираща електронна микроскопия, рентгенова фотоелектронна спектроскопия, високоефективна течна хроматография и масспектрометрия с индуктивно свързана плазма.

Тези научни постижения заслужено поставят проф. дн Димитър Любомиров Цалев в групата на най-авторитетните български учени получили международно признание.

Като преподавател в Химическия факултет на Софийския университет (сега Факултет по химия и фармация) проф. Д. Цалев е ангажиран и с административна работа. През периода 1983–1987 г. е заместник-декан на ХФ, декан по следдипломна квалификация на научно-преподавателски кадри в СУ (1987–1990 г.), ръководител на катедра „Аналитична химия“ (2000–2007 г.) и ръководител на лаборатория „Аналитична атомна спектрометрия“ (2000–2012 г.). Проф. Цалев е основател, преподавател и директор на магистърската програма „Съвременни спектрални и хроматографски методи за анализ“ в ХФ-СУ от 2002 година.

В продължение на повече от 40 години Д. Цалев обучава студенти, дипломанти и специализанти от ХФ на СУ, ПУ „П. Хилендарски“, Висшия химикотехнологичен институт в Бургас и др. Изнасял е лекционни курсове в Лятно училище по спектроскопия, Школа по метрология към Техническия университет в София, Съюз на метролозите в България, лабораториите към Министерство на здравеопазването, Министерство на околната среда и водите и други организации. Тази учебна работа винаги е била тясно свързана с научните изследвания и развитие на аналитичната методология и метрология. Той е автор и дългогодишен лектор на 12 лекционни курса за студенти от бакалавърската и магистърската степени на обучение в ХФ-СУ. През дългата си преподавателска кариера професор Цалев е научен ръководител на 32 дипломанти, 12 специализанти и 7 докторанти.

Връчване на почетния диплом (от ляво надясно): ректорът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов, чл.-кор. проф. дн Д. Л. Цалев, зам.-деканът доц. д-р Виолета Стефанова, зам.-деканът доц. д-р Мария Стоянова и ръководителят на катедра „Аналитична химия и компютърна химия“ доц. д-р Веселин Кметов.

Постиженията в учебната, изследователската и организационната дейност на чл.-кор. проф. дн Д. Цалев са оценени с множество награди, юбилейни грамоти и почетни знаци от СУ, БАН, Съюза на химиците в България, Федерацията на научно-техническите съюзи и др. През 2011 г. изследователска група под ръководството на проф. Цалев получи наградата за наука „Питагор“ за постиженията си в областта на „Наноследи от токсични елементи – развитие на атомно-спектрометрични методи и процедури за анализ, концентриране, фракциониране и определяне на химични видове“. Вече няколко години (от 2009 г.) той е включен в справочника Marquis „Who is Who in the World“ в САЩ.

Топлата връзка на чл.-кор. проф. дн Д. Цалев с Химическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ може да се проследи в множеството съвместни участия в научни конференции, където той е ценен и желан лектор във семинари и конференции, организирани от Химическия факултет (Sixth Chemistry Conference, Plovdiv, 20–22 June 2007, D. Tsalev „Method validation – how much is enough?“; Seventh Chemistry Conference, St. St. Cyril and Juliett Complex, 10–11 October 2008, Д. Цалев „Аналитични измервания – терминологични затруднения“; Eighth Chemistry Conference, Koprivshitsa, 18–19 June 2010, D. Tsalev, „Analytical chemistry – between laboratory routines and predictable future“), преминава през

подкрепата и активното участие в научни проекти (JEPТ-12451 (1998–2001 г.) „Restructuring of bachelor education in chemistry“; COST D32 WG005/04 „Microwaves and ultrasound activation in chemical analysis“ (2004–2008 г.); ФНИ DO 02-70 /08 „GAMA – Green Analytical Methods Academic Centre“ и се допълва от съдействието в обучение на студентите (от 2013 година проф. Димитър Цалев е гостуващ лектор по дисциплината „Атомноабсорбционен анализ“ в магистърска програма „Спектрохимичен анализ“.

Катедрата по аналитична химия и компютърна химия и Изследователската група по атомна спектроскопия многократно са разчитали на експертната и критична оценка на чл.-кор. проф. дн Д. Л. Цалев в научни журита за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по акредитираната докторска програма „Аналитична химия“.

За академичния колегиум на Химическия факултет е чест и привилегия да приемем в нашия екип, като Почетен доктор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, член-кореспондента на БАН, професор доктор на химическите науки Димитър Цалев!

Желаем му много здраве и дръзновение и се надяваме и в бъдеще да се наслаждаваме на ползотворни и интересни дискусии, да се учим от неговата мъдрост и опит, да споделяме общата си любов и преклонение пред великата наука ХИМИЯ!